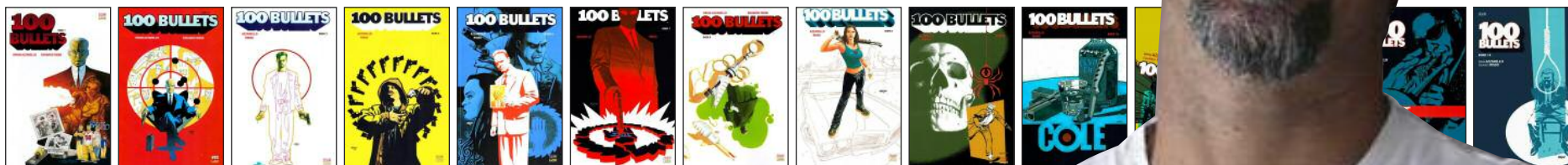

INTERVIEW EDUARDO RISSO DOOR ARNOUT CAPIAU

“Nu ik een bekende naam ben en meer gerespecteerd word, zien de deals er heel anders uit.”

De Argentijnse tekenaar **Eduardo Riso** is een sfeerschepper par excellence die met zijn opvallende stijl elk project tot ongekende hoogtes tilt. Hij is van alle markten thuis en weet zijn publiek te bekoren met zwarte humor (CHICANOS), donkere misdaad (100 BULLETS, JONNY DOUBLE), horror (ALIENS, VAMPIRE BOY) en sciencefiction (SPACEMAN, BORDERLINE). Het vaakst werkte hij samen met zijn landgenoot **Carlos Trillo**, het bekendst raakte hij door zijn samenwerking met de Amerikaanse scenarist **Brian Azzarello**. Van dit duo publiceert **RW Uitgeverij** de reeks 100 BULLETS terwijl ze ook een verhaal maakten over Moloch voor de BEFORE WATCHMEN-prequel VERGETEN VERHALEN. Bij comicfans is hij allerm minst een vergeten naam want zijn wachtrij in *Artist's Alley* op FACTS 2014 ging zo ver als de organisatie toeliet. Zoals verwacht is hij een heel egoloze, maar toch zelfzekere man met een heerlijk dik accent. We moesten dus onze oren dubbel spitsen voor Eduardo Riso.

De introductie van Lono in 100 BULLETS #5 (opgenomen in de tweede vertaalde bundel), aanvankelijk om een lange dialoogscene boeiender in beeld te brengen.

Wij beschouwen DC voor ons als voorbij. We hebben heel veel bij hen gedaan, het is een goed bedrijf, maar voor ons is het nu genoeg.

Laten we bij het begin beginnen. U hebt veel projecten met Carlos Trillo gemaakt. Hoe zijn jullie met elkaar in contact gekomen?

EDUARDO RISSO: "Hij belde me op in... 1985! Zo lang geleden... terwijl ik voor een Italiaanse uitgever aan AZOR werkte. Daarvoor deed ik werk voor een Argentijnse uitgever, **Columba**, samen met **Robin Hood**, een bekende Zuid-Amerikaanse en Italiaanse schrijver. Carlos had mijn werk bij Columba gezien en dacht dat ik de ideale tekenaar zou zijn om Fulù voor hem te maken. Dus rond die tijd begonnen we Fulù te plannen."

En hoe gaat zo'n samenwerking in zijn werk?

RISSO: "Wel, ik wil dat elke schrijver weet dat ik te vertrouwen ben. Dus als hij mij om A vraagt, dan geef ik hem niet alleen A, maar ook B en C. Dan weet hij dat hij zich kan ontspannen en alleen maar dialoog hoeft te schrijven. Hij moet zich dan niet met andere aanwijzingen en zo bezighouden, dat doe ik wel."

De in 2011 overleden Carlos Trillo was uw goede vriend. Hoe vaak zagen jullie elkaar?

RISSO: "Af en toe. Hij woonde in Buenos Aires en dat is toch driehonderd kilometer verder, dus twee keer per jaar ongeveer, soms wat meer. Maar we spraken natuurlijk vaak via de telefoon."

Is dat dezelfde soort relatie als met Brain Azzarello?

RISSO: "Ja, ik beschouw hem als een bijzonder goeie vriend in de VS. (lacht)

Hij en ik zijn een team. We hebben altijd wel iets in de steigers staan. Op dit moment bijvoorbeeld hebben we een plan voor een project dat niet bij DC zal verschijnen. Wij beschouwen DC voor ons als voorbij. We hebben heel veel bij hen gedaan, het is een goed bedrijf, maar voor ons is het nu genoeg. We hebben nu onze namen en respect, dus trekken we er alleen op uit.

Er worden ons momenteel veel voorstellen gedaan, we hebben verschillende opties.

We praten met Engelstalige uitgevers. **Dark Horse** heeft bijvoorbeeld al interesse getoond. We kijken ook of er bij **Image** een deal kan gemaakt worden."

Daarnt had u het over hoe u een schrijver die A vraagt, ook B en C geeft. Ik vroeg me af hoeveel u bijvoorbeeld in...

RISSO: "Heb je 100 BULLETS gelezen?"

Natuurlijk.

RISSO: "Wel, in nummer 5 van 100 BULLETS is er een barman die een brochure steelt van Megan Dietrich. Later confronteert hij haar omdat hij ook wraak wil nemen voor gebeurtenissen in zijn leven. En dan volgt er gedurende twaalf pagina's een dialoog tussen hen in haar kantoor. En ik, als tekenaar, vond dat maar saai. En dan dacht ik aan de lezer. Als ik dit saai vind, dan is het voor de lezer helemaal te veel. Dus bedacht ik een nieuwe situatie.

In die tijd moest ik mijn pagina's met de fax naar Brian sturen. Hij zag ze en zegt: 'Oh, dit is perfect. Dat geeft me de

Als het verhaal ten einde loopt, is dat alles voor mij. Het laatste woord is voor de fans.

kans om nu al een nieuw personage, Lono, te introduceren.' Lono zal voor het eerst echt opdagen in nummer 8, maar hier kan hij al eens figureren."

Zonder hem dan al dialoog te geven.

RISSE: "Ja, enkel in de prenten. Ik liet mensen op elkaar schieten vanuit een helikopter en zo."

Dus dat kwam allemaal van u.

RISSE: "Ja, ik doe dat elke keer."

En u introduceerde het ontwerp van een personage dat hij dan later zou gebruiken?

RISSE: "Nee, hij vroeg mij om Lono eraan toe te voegen toen hij die pagina's zag. Dat soort feedback krijg ik graag."

En de personages uit JONNY DOUBLE gebruikte u ook eens in de achtergrond?

RISSE: (lacht) "Precies ja, dat stond ook niet in het script."

We zijn een beetje op de feiten vooruit gelopen. Kan u me vertellen hoe u van de Argentijnse en

Italiaanse markt tot in de VS bent geraakt?

RISSE: "Wel, het was tijd voor mij om van Italië naar Amerika te gaan toen er in 1992 een crisis was in Italië, net als in Frankrijk. Er was dus nergens iemand die me een job aanbood. Ik herinner me niet precies meer aan welke titel ik toen werkte, maar ik besloot om de samenwerking met Carlos op te zeggen en ik vertrok naar San Diego ComiCon. Ik liep er rond als nieuwe tekenaar, met mijn portfolio en mijn eerste werk vond ik bij Dark Horse."

Dat was de verstripping van ALIEN RESURRECTION?

RISSE: "Dat klopt. Nadien deed ik nog wat ALIENS hier en daar en een vriend liet me weten dat Axel Alonso (toen redacteur voor DC/Vertigo, ac) me wou contacteren. Maar ik had alleen maar het faxnummer van een andere redacteur van wie ik me de naam niet meer herinner. Ik stuurde een paar berichten, maar kreeg nooit antwoord van Axel. Dus besloot ik om een vliegtuigticket te kopen en DC te bellen voor een afspraak met hem." (maakt een afsluitende armbeweging)

En de rest is geschiedenis. Hij zette u samen met Azzarello?

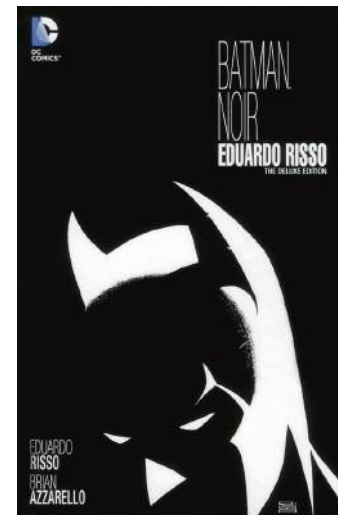
RISSE: "Van bij het begin vertelde hij me over het 100 BULLETS-project, maar eerst wou hij mij uittesten op een andere reeks, om zeker te zijn of Azzarello en ik wel een compatibel team zouden zijn."

Jullie hebben samen vooral aan misdaadcomics gewerkt.

RISSE: "Wel, we hebben ook SPACEMAN gedaan samen."

Juist, maar dat komt pas na JONNY DOUBLE, 100 BULLETS, zelfs jullie BATMAN-verhalen...

RISSE: "Dat klopt, en dat is voor ons nu ook genoeg. Ik heb genoeg in dat genre gewerkt, nu wil in een ander genre werken of ik geraak verveeld. Precies daarom werk ik nu samen met Paul Dini (de schrijver van menig aflevering voor THE BATMAN ADVENTURES-animatiereeks, DETECTIVE COMICS, de BATMAN ARKHAM-computerspellen,... ac) aan een graphic novel voor Vertigo. Het is een autobiografie, maar er is ook een hele stoet personages uit DC Comics, Hanna Barbera en LOONEY TUNES-tekenfilms... Daardoor moeten

BATMAN NOIR (one-shot in 2013) en SPACEMAN (negen deeltjes in 2011-2012, gebundeld in 2012), twee recentere samenwerkingen tussen Eduardo Risso en Brian Azzarello.

we ook wachten op de toestemming om die figuren te mogen gebruiken."

Wat kan u over het verhaal vertellen?

RISSE: "Wel, in 1993 was hij slachtoffer van een overval. Hij moest toen naar het ziekenhuis en hij kwam tot de conclusie dat zijn wereld leeg was en hij omringd was door alleen maar stomme dingen. Die gebeurtenis was de vonk voor dit verhaal."

Hoe zou u voor een nieuw publiek SPACEMAN omschrijven?

RISSE: "Hoe bedoel je?"

Wel, ik las het, maar ik vind het een moeilijk boek...

RISSE: "Om te lezen?" (lacht)

Nee, om te omschrijven, om te zeggen waarover het gaat. Waarmee zou u het vergelijken?

RISSE: "Oh ik weet het niet, dat soort bedenkingen laat ik liever over aan de lezer. Voor mij is het erg moeilijk, want ik begin aan die miniserie te werken zonder aan het einde te denken. Dat kon ik zelfs niet, want ik kreeg telkens kleine stukken van het script. Het einde leerde ik pas veel later. Dus als het verhaal ten einde loopt, is dat alles voor mij. Het laatste woord is voor de fans."

Een ander project met Brian Azzarello komt er zeker en ik ontmoette Jean David Morvan in Brazilië. Wij zijn nu aan het nadenken over een samenwerking, speciaal voor de Franse markt.

Het viel op dat er over SPACEMAN veel minder gesproken werd op comicsites en blogs dan bijvoorbeeld over 100 BULLETS. Komt er nog een vervolg voor dat verhaal?

RISSEO: “Voor SPACEMAN? Nee. Af en toe bespreken we de mogelijkheid om meer 100 BULLETS te doen, zoals de LONO-mini. Ons plan was om verder te doen met Lono en een van de personages die het haalt aan het einde van de reeks. Maar ik heb het nu te druk met andere zaken en Brian ook, maar in de toekomst misschien, als DC ons een goeie deal voorstelt.”

Maar dat is dus eerder op de achtergrond?

RISSEO: “Ja, een ander project met Brian komt er zeker en ik ontmoette Jean David Morvan in Brazilië. Wij zijn nu aan het nadenken over een samenwerking, speciaal voor de Franse markt. Morvan vind ik heel interessant omdat hij altijd schrijft wat hij wil. Hij staat open voor verschillende soorten tekenaars van overal en doet er onverwachte dingen mee.”

Leest u KONVOOI, dat hij met Philippe Buchet maakt?

RISSEO: “Ik heb het al zien staan, maar ik versta helaas geen Frans en in het Spaans bestaat het niet.”

Dat is inderdaad jammer. U zei dat DC u altijd heel goed heeft behandeld. De laatste tijd is de uitgeverij wel heel sterk veranderd, ze verhuist nu naar de Westkust... U zei ook dat uw tijd daar gepasseerd is. Komt het daardoor?

RISSEO: “Nee. Die verhuis heeft geen invloed op mij. Iedereen klaagt wel over die veranderingen, vooral de mensen die het van dichtbij moeten meemaken, maar voor mij is dat onbelangrijk.”

Bij Vertigo zijn er ook drastische veranderingen geweest: ze zijn een stuk minder prestigieus met minder grote namen, Karen Berger die alles leidde is vertrokken. Hoe is uw relatie daar?

RISSEO: “Ik werk er nu met Shelly Bond en ze behandelen me erg goed. Het is natuurlijk niet hetzelfde als in het

begin, toen ik voor het eerst voor hen werkte. Nu ik een bekende naam ben en meer gerespecteerd word, zien de deals er heel anders uit. Toen vroegen ze nog om correcties, om dingen aan te passen, om voor iets speciaal te werken, dat gebeurt nu niet meer.”

Zou u nog superhelden tekenen?

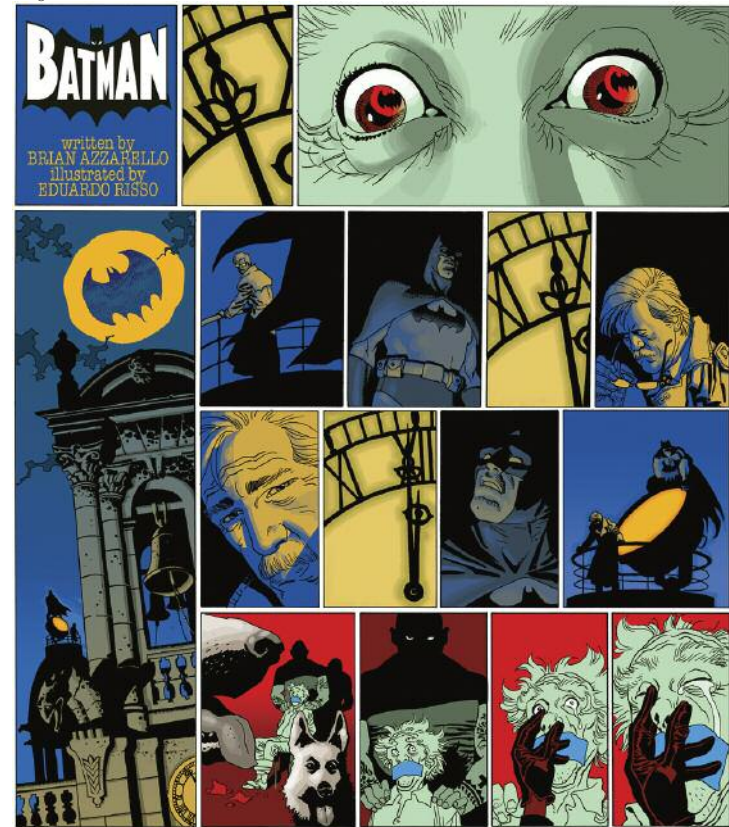
RISSEO: “Hmmm. Ik weet het niet. De besprekingen daarrond draaien altijd om geld. Om hoeveel geld ze willen geven.”

Iedereen heeft rekeningen te betalen.

RISSEO: “Ja, maar superhelden interesseren me niet zo erg. Ze hebben me echt moeten overtuigen om bijvoorbeeld BATMAN te tekenen. Ik vind het trouwens moeilijk om in BATMAN de superheld te geloven. Hij lijdt pijn, hij raakt gewond,... Een gewone man zou zoiets niet aankunnen.”

U hebt een heel opvallende stijl. Ik zag die voor het eerst op hetzelfde moment dat Frank Miller aan SIN CITY werkte en mij vielen altijd veel

Fragment uit BATMAN NOIR.

gelijkenissen in schaduwgebruik, contrast, enzovoort op. In zijn brievenpagina toen maakte hij zich ook kwaad over andere tekenaars die zijn stijl zouden kopiëren.

RISSEO: “Ik heb met Frank over die kwestie gesproken. Hij vertrouwde me toe dat hij heel veel hield van het

werk van Alberto Breccia. Ik heb ook heel veel bewondering voor die kunstenaar. Hij wordt beschouwd als de vader van de Argentijnse zwart-witstijl. Ik kende hem lang voor ik van Frank Miller gehoord had. En uiteraard gelijken wij erg op elkaar, maar hij gaf toe dat hij ook naar Alberto Breccia had

Fragment uit 100 BULLETS 18.

Frank Miller is een god in Amerika, maar hij tekent niet zo goed.

gekeken, in het bijzonder bij het maken van SIN CITY.”

Dus we kunnen u als zonen van dezelfde artistieke vader beschouwen?

RISSE: “Bwa, hij keek ook veel naar

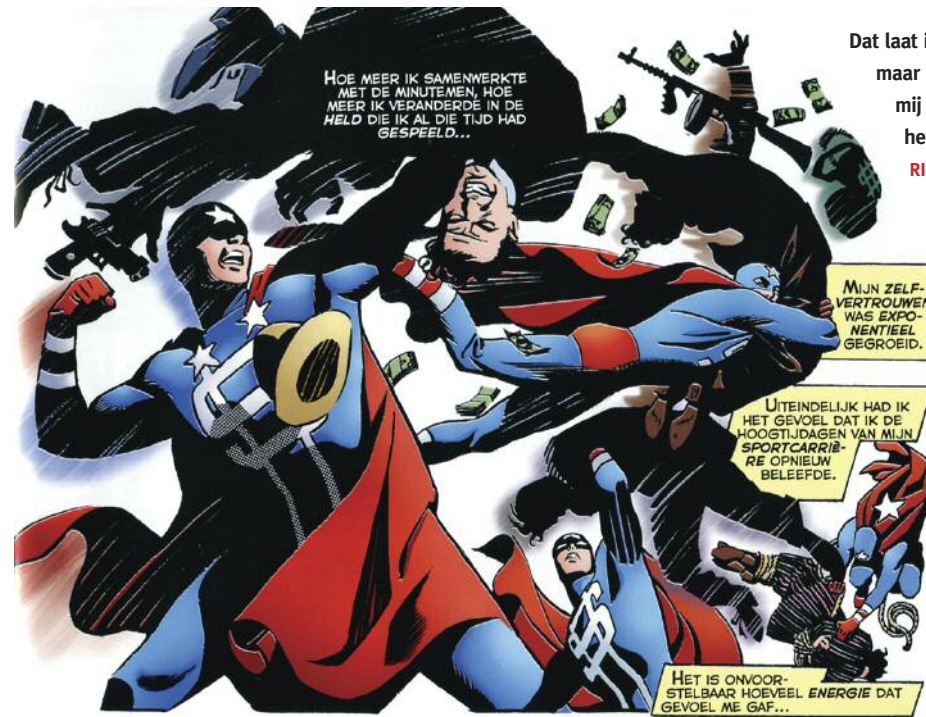
Sergio Toppi, die ik minder goed ken. Ik respecteer hem als tekenaar, maar ik had meer interesse in **Mœbius**, ik weet niet of Frank ook iets van Mœbius kent. Frank is een god in Amerika, maar hij tekent niet zo goed.

Hij weet perfect een voortreffelijke pa-

gina te componeren en hij kan ook heel goed verhalen schrijven. Zo'n niveau zal ik nooit bereiken.”

Als u het zelf zegt.

RISSE: “Nee, dat is onmogelijk. Want ik zal nooit zo goed kunnen schrijven of zo'n goeie kunstenaar zijn.”

Dat laat ik u als tekenaar dan maar zelf bepalen. Volgens mij bent u minstens op hetzelfde niveau.

RISSE: “Maar nee.”

Dank u voor het interview, u was geweldig.

RISSE: “Dank u om mij te willen interviewen.”

Fragment uit
BEFORE WATCHMEN:
VERGETEN VERHALEN.